

برسی تاریخی خاورمیانه

اسرائیل - فلسطین

بخش ۵

سازمان-ها و گروه-های فلسطینی

مترجم: مرجان افتخاری

3.12.2006

سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف) "Organisation de libération de la Palestine"

جنبش قدرتمند ملی فلسطین در دهه ۱۹۳۰ پس از اعلام استقلال و تشکیل دولت اسرائیل در ۱۹۴۸ تقریباً از صحنه سیاسی ناپدید شد. بار دیگر در سال ۱۹۶۰ مسئله فلسطین موجب بوجود آمدن جنبش جدیدی در خاورمیانه شد. و در سال ۱۹۶۴، با تصمیم "اتحاد عرب" (Ligue arabe) سازمان آزادیبخش فلسطین ساف در اورشلیم به رهبری احمد شکری (Ahmad Choukery) تشکیل شد. تقریباً همزمان، سازمان دیگری در سال ۱۹۵۸، بوسیله مهندس جوانی بنام یاسر عرفات که خواهان استقلال کشور-های عربی و فلسطین بود بنام فتح (Fath) اعلام موجودیت کرد. و در ژانویه ۱۹۶۵، ال آسیف (Al Assifa) از شاخه نظامی فتح اولین عملیات نظامی را علیه اسرائیل رهبری کرد.

جنگ ۶ روزه، شکست مصر، سوریه و اردن باعث بروز بحران-های سیاسی در ساف شد. در ژانویه ۱۹۶۹، با ادغام چند گروه نظامی از فدائیان یاسر عرفات رهبری کمیته اجرائی ساف را بدست گرفت. ساختار تشکیلاتی آن شامل کمیته ملی فلسطین (CNP) و کمیته اجرائی میشد. گرچه ساف بعنوان سازمان مقاومت فلسطین بطور رسمی مطرح بود ولی سازمان-های کوچک فدائیان (Fedayin) استقلال خود را در درون آن حفظ کردند. فدائیان تقریباً شامل ۱۲ گروه که مهمترین آنها عبارتند از (گروه جبهه خلق برای آزادی فلسطین FPLP جورج حبش، جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین FDLP متعلق به حواتمه، سیکا دمشق "Saika"، جبهه آزادیبخش عرب در بغداد و جبهه دمکراتیک آزادیبخش

فلسطین وابسته به احمد جبرئیل (FDLP) هر یک از این گروه-ها نیرو-های مسلح خود را داشته و از کمک مالی رژیم-های عرب بهرمند بودند.

پس از شکست ارتش اعراب در سال ۱۹۶۷، (جنگ ۶ روزه مصر) فتح اسرآتزی مبارزه مسلحانه مردمی را مطرح کرد. با اتکا به پایگاه توده-ای در اردن، حمایت سلول-های نظامی در ساحل غربی رود اردن و نوار غزه عملیات نظامی علیه تا سیسات اقتصادی و نظامی اسرآیل را شروع کردند. ولی خیلی سریع مشکلات بین ساف و حسین شاه اردن منجر به اخراج ساف از اردن در سپتامبر ۱۹۷۰ (سپتامبر شیاه) شد. لبنان آخرین کشور عربی و تنها جایی بود که ساف میتواندست از نظر نظامی و سیاسی استقلال عمل داشته باشد. در این زمان ساف بیشتر حرکت-های دیپلماتیک را مد نظر داشت، ولی برای اینکه کاملاً از صحنه نظامی ناپدید نشود عملیات نظامی و تروریستی را در سطح بین المللی پیش میبرد. کشور-های عربی در دو نشست رباط (۱۹۷۳) و الجزایر (۱۹۷۴) ساف را بعنوان تنها نماینده مردم فلسطین به رسمیت شناختند. موضع کشور-های عربی موجب قطع رابطه دیپلماتیک تقریباً تمام این کشور-ها با اسرآیل شد. از طرف دیگر رابطه ساف با شوروی که از سال-ها قبل شروع شده بود محکمتر شد. مسکو با تمام وزنه سیاسی، خود را در کنار یاسر عرفات و ساف قرار داد. مانور-های دیپلماتیک کشور-های عرب و شوروی باعث شرکت یاسر عرفات بعنوان رهبر ساف در جلسه عمومی سازمان ملل متحد شد. و در نوامبر ۱۹۷۴ ساف بعنوان ناظر در سازمان ملل پذیرفته شد. در همین چهار جوب ساف از ترور-های بین المللی صرف نظر کرده و حضور نظامی خود را در لبنان محدود و اسرآتزی سیاسی را اولین هدف خود قرار داد.

در سال ۱۹۷۳ ساف مسئولیت آزادی فلسطین و ساختن دولت دمکراتیک با همزیستی مسلمانان، مسیحیان و یهودیان را بعهده گرفت. موضعی که به منظور در هم شکستن دولت اسرآیل و ادغام مردم یهود در دولت جدید ارزیابی شد. در سال ۱۹۷۴، تحت فشار-های فتح، FDLP "حواتمه" و مردم فلسطین در سرزمین-های اشغالی از ساف خواسته شد که دولت خود را در نوار غزه و ساحل غربی رود اردن تشکیل دهد. در حالی که ساف احتمال مذاکرات و امکان همزیستی دو دولت فلسطینی و اسرآیل را تصور میکرد. به همین دلیل جورج حبش FPLP که چنین روندی را مردود میدانست کمیته اجرائی را ترک کرد و به چند گروه کوچک مخالف دیگر پیوست. درگیری بین گروه-های مختلف سه سال بطول انجامید و بالاخره در سال ۱۹۷۷ به پایان رسید.

با تغییر شرایط در لبنان (۱۹۷۶-۱۹۷۵) فلسطینی-ها درگیر جنگ داخلی این کشور شده و با مداخله نظامی سوریه، بطور قابل ملاحظه-ای ضعیف و ناتوان شدند. در بین سال-های ۱۹۷۷-۱۹۷۴ کنفرانس-های بین المللی در مورد خاورمیانه به رهبری آمریکا و شوروی تشکیل شد و یک راه حل در مورد درگیری اسرائیل-فلسطین ارائه داده شد. ولی مسافرت سادات به اورشلیم در نوامبر ۱۹۷۷ و پذیرش قرارداد کمپ دیوید (Camp-David) این روند را متوقف کرد.

مشکل بدین ترتیب بود که اگر مصر با اسرائیل به توافق میرسید و سینا (Sinai) را باز پس میگرفت فلسطینی-ها فقط " استقلال" در چهار چوب اسرائیل را بدست می آوردند. طرحی که برای فلسطینی-ها قابل قبول نبود، بالاخره اشغال لبنان توسط ارتش اسرائیل، بحران دولت لبنان و قتل عام صبرا و شتیلا (Sabra et Chatila)، خروج اجباری عرفات و نیرو-هایش از بیروت ورق درد ناک دیگری است در تاریخ ساف. بیروت پایتخت لبنان، جای مناسبی برای گسترش فعالیت-های سیاسی- دیپلماتیک و نظامی این جریان بود. مهمتر از این، خطر از دست دادن وزنه سیاسی به ویژه در بین نسل جوان و جدید فلسطین ساف را تهدید میکرد.

در سپتامبر ۱۹۸۲، در زمان حمله فالانژیست-هابه کمپ-های پناهندگان صبرا و شتیلا (Sabra et Chatila) و در تابستان ۱۹۸۳، برای بار دوم ساف متحمل انشعاب دیگری شد، این بار FPLP متعلق به جورج حبش. از ساف جدا شد.

دو انشعاب جورج حبش و حواتمه جبهه دیگری را با هم تشکیل دادند بنام FSNP این دو گروه نظرات مشخص و روشنی داشتند. سه اصل زیر اساس نظرات آنها را تشکیل می داد.

۱-امتناع از برسمیت شناختن دولت اسرائیل و تمام راه حل-های دیپلماتیک

۲-محکوم کردن مصر و اردن

۳-شدت بخشیدن به مبارزه و عملیات مسلحانه

در نهایت FSNP خود را جانشین ساف میدانست.

عرفات و سایرین تلاش کردند از طریق مبارک، رئیس جمهوری مصر، مسیر دیپلماتیک را پیش ببرند. در ۱۱ فوریه ۱۹۸۵، با حسین شاه اردن توافقنامه‌ای به امضاء رسید مبنی بر مصالحه و معامله با اسرائیل، این موضوع می‌توانست راهی برای باز کردن مذاکرات با واشنگتن باشد. با انتخاب چنین روندی رهبری ساف ریسک بزرگی را در رابطه با از دست دادن متحدین رسمی خود از آن جمله شوروی پیش بینی میکرد.

در مقابل، جریاناتی که می‌توان آنها را "سانتریست" نامید شامل FDLF و حزب کمونیست فلسطین، از سال‌ها قبل موافق راه حل‌های دیپلماتیک بودند. این جریانات خود را بیشتر به عرفات و کشور‌های غرب نزدیک میدانستند. با وجود انشعابات متعدد ساف توانست موقعیت سیاسی خود را در بین فلسطینی‌ها و در جامعه بین‌المللی حفظ کند و بعنوان تنها نماینده مردم فلسطین در سطح جهانی مطرح باشد.

جنبش مقاومت اسلامی حماس

جنبش اخوان المسلمین در ۱۹۲۸ در مصر توسط شیخ حسن ال بانا (Cheik Hassan El Bana) تشکیل و بسرعت گسترش پیدا کرد. مدرنیزه شدن جامعه مصر در پایان قرن ۱۹ مبنی و منشاء بوجود آمدن اخوان المسلمین بود. آنان مخالف فرهنگ مضر و زیان آور غرب در مصر بودند. هدف این جنبش ایجاد و تاسیس دولت اسلامی بر اساس قوانین و فرامین قرآنی بود. برای رسیدن به این هدف تعداد بیشماری مدرسه، موسسه و مراکز تعلیم و تربیت اسلامی در اطراف مساجد ایجاد کردند. بویژه، ایدئولوژی خود را در دهکده‌ها و شهر‌های فقیر و در میان مردم زحمتکش مصر به سرعت گسترش دادند.

اخوان المسلمین برای اولین بار در زمستان ۱۹۴۷ به فلسطینی‌ها علیه اسرائیل کمک کرد، یاسر عرفات دانشجوی سال اول مهندسی یکی از کسانی بود که به دعوت این جریان برای مبارزه به فلسطین رفت. از این پس، تعداد زیادی از اعضاء این جنبش فعالیت‌های خود را در فلسطین و در اردن ادامه دادند. در دهه ۱۹۵۰، این جریان توانست شاخه‌های متعدد در مصر، سوریه و عراق تشکیل دهد. بعضی از تحلیل‌گران معتقدند که عربستان سعودی و سوریه در سال‌های ۱۹۸۰-۱۹۷۰ جنبش اخوان المسلمین را از نظر مالی تامین میکردند. این جریان با کمک‌های مالی و پروژه‌های مذهبی توانست

حمایت فلسطینی-ها را بخود جلب کند. در سال ۱۹۸۷، (۱۹ سال پیش) اخوان المسلمین تحت رهبری مذهبی-سیاسی شیخ احمد یاسین شاخه نظامی خود حماس را تشکیل داد، و حماس عملیات تروریستی علیه اسرائیل را بعهده گرفت.

اخوان المسلمین و حماس با اعتقادات عمیق اسلامی در مخالفت با گروه-های مارکسیست، چپ و لیبرال فلسطینی اقدام به بستن سالن-های سینما، کافه-ها و هتل-ها در غزه، هیرون (Hébron) و بتلئم (Bethléem) و دیگر شهر-ها نمودند. بین سال-های ۱۹۸۰-۱۹۷۰، درگیری-های متعددی بین گروه-های اسلامی و ساف در سطح کمپ دانشگاه غزه در رابطه با جداسازی دختران و پسران بوجود آمد. و در نهایت گروه-های اسلامی موفق شدند کافه تریای دختران را جدا کنند. در اواخر دهه ۷۰، با بوجود آمدن جمهوری اسلامی، گروه-های اسلامی موقعیت و پیشروی قابل ملاحظه-ای بدست آوردند. نادیده نباید گرفت که تشکیل جمهوری اسلامی در ایران شور و هیجان غیر قابل وصفی را در تمام دنیای عرب و مسلمانان بوجود آورد. دومین موضوع سیاسی که باعث شادی و هیجان اعراب و گروه-های اسلامی شد فروپاشی شوروی بعنوان کشور کمونیستی در آخر دهه ۸۰ بود.

خستگی و ناتوانی نظامی ساف پس از جنگ لبنان، خروج عرفات و نیرو-هایش از این کشور و سرخوردگی دنیای عرب مجموعه-ای بود که حماس با بکار گیری عملیات تروریستی خلاء ساف را پر کرد.

سال-های ۲۰۰۶-۱۹۹۴

حماس بیانیه و موافقتنامه اسلو را که در سال ۱۹۹۳ بین اسرائیل و رهبری فلسطین-ها امضاء شده بود هرگز به رسمیت نشناخت. شیخ احمد یاسین و محمد نازل نماینده حماس در اردن قانون اسلامی مبنی بر قطع رابطه به مدت ۱۰ سال با غیر مسلمان را اعلام کردند. هر دو رهبر مذهبی حماس اظهارداشتند: " نه پذیرش نه صلح و نه برسمیت شناختن اسرائیل". حماس عملیات تروریستی و انتحاری خود را تشدید کرد. در حقیقت حماس ۳ هدف مد نظر داشت.

۱- گسترش عملیات نظامی-انتحاری علیه اسرائیل

۲- بی اعتبار و منحل کردن موافقتنامه اسلو

۳- ضعیف کردن فتح، عرفات و ساف در صحنه سیاسی و بدست گرفتن قدرت

در اثر عملیات نظامی اسرائیل، شیخ احمد یاسین، در ۲۲ مارس ۲۰۰۴ کشته شد و حماس با چرخش کوچکی تغییر جهت داد. در ۲۰۰۵ در انتخابات پارلمانی شرکت کرد و در ژانویه ۲۰۰۶ با کسب ۴۲,۹٪ آراء اکثریت مطلق را بدست آورد. هدف حماس تاسیس دولت اسلامی در فلسطین، شامل نوار غزه و ساحل غربی رود اردن بود. با تشکیل دولت حماس به مدت ۱۰ ماه، اختلافات دولت جدید و محمود عباس " رهبری جدید فلسطین پس از عرفات" در رابطه با تشکیل کابینه مشترک به اوج خود رسید. تا آنجا که در درگیر-های نظامی خیابانی تعدادی از هر دو طرف کشته و زخمی شدند. شرایط بد اقتصادی، بیکاری، فقر و قطع کمک-های مالی اتحاد اروپا UE از فردای بقدرت رسیدن حماس و بعضی از کشور-های عرب (مصر) یکی از دلایل مهم کناره گیری و استعفاء نخست وزیر حماس در ۱۲ نوامبر ۲۰۰۶ شد. به جز روسیه، تمامی کشورهای اروپائی عضو اتحاد اروپا، کانادا، استرالیا و آمریکا حماس را یک گروه تروریستی می‌شناسند.

جهاد اسلامی

جهاد اسلامی گروه کوچکی است که هواداران آن بیش از ۳٪ مردم فلسطین را تشکیل نمی دهند، ولی عملیات نظامی- تروریستی این گروه در خاورمیانه دارای اهمیت است. و بر عکس حماس که توانست با دادن کمک-های مالی و اجتماعی توجه فلسطینی-ها را جلب کند، جهاد تنها به عملیات نظامی اکتفا کرد. در بین ده-ها گروه کوچک که جهاد اسلامی را تشکیل می‌دهند تنها یک گروه تحت رهبری دکتر فتحی شکاکی (Fathi Shakaki) در غزه از اهمیت بیشتری برخوردار است. این فرد در سال ۱۹۸۸، به سوریه و سپس به جنوب لبنان رفت و در ۲۶ اکتبر ۱۹۹۵ در مالت (Malte) به قتل رسید. تا قبل از کنفرانس مادرید در نوامبر ۱۹۹۱، حماس و جهاد اسلامی هرگز با هم دست به عملیات مشترک نظامی نزدند، ولی پس از این کنفرانس و امضاء بیانیه بین اسرائیل-فلسطین، این دو جریان با هم دست به عملیات انتحاری گسترده-ای زدند. در سال ۱۹۹۲، بدنال چنین عملیاتی اسرائیل حدود ۴۰۰ نفر از افراد حماس و جهاد را از غزه اخراج کرد. لبنان بنا به تجربه تلخ گذشته حاضر به پذیرش آنان نشد. آنها مجبور شدند در کمپی در نزدیکی نوار امنیتی بین اسرائیل-لبنان که تحت کنترل اسرائیل است مستقر شوند.

در دهه ۱۹۹۰ ساف از رهبران حماس و جهاد در خواست کرد به سازمان رسمی جنبش ملی فلسطین به پیوندند. برای دستیابی به این هدف عرفات رهبران آنان را در مصر و اردن ملاقات کرد. ولی تمام تلاش‌ها بیهوده بود. رهبری حماس

شرایط زیر را برای پیوستن به ساف مطرح کرد

۱- قطع هر گونه مذاکره با اسرائیل

۲- اختصاص ۴۰٪ کریسی-های ساف به حماس

عرفات شرایط حماس را رد کرد. ولی حماس پایان دادن به درگیری بین گروه-های خود و ساف را پذیرفت.

منابع و کتاب-های استفاده شده:

1-La formation du Moyen-Orient

Bernard Lewis

Traduit de l'anglais par Jacqueline Carnaud

Editions : Histoires Aubier ; France 1995

2-Les 100 portes du Proche-Orient

Alain Gresh et Dominique Vidal

Editions : Autrement ; paris 1986

3-Les palestiniens (Un siècle d'histoire)

Nadine Picaudou

Editions : Complexe 1997, ISBN

5-La Palestine en marche

Ben Porat et Dany Rubinstein

Editions : Flammarion ; France 1996

۶-Paix ou guerres

Charles Enderlin

Editions : Stock ; 1997

v-Les Emmurés

Ylvain Cypel

Editions : La Découverte, Paris 2000

8-<http://fr.wikipedia.org/wiki/OLP>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Fatah>

http://fr.wikipedia.org/wiki/Autorit%C3%A9_palestinienne

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Hamas>